

betydelse. Patienter med en begränsad sjukdom bör följas upp mycket noggrant avseende andra organengagemang.

Referenser

1. Pettersson E, Heigl Z. Antineutrophil cytoplasmic antibody (cANCA and pANCA) titers in relation to disease activity in patients with necrotizing vasculitis. A longitudinal study. *Clin Nephrol* 1992; 37: 219-28.
2. Pettersson E, Sundelin B, Heigl Z. Incidence and outcome of pauci-immune necrotizing and crescentic glomerulonephritis in adults. *Clin Nephrol* 1995; 43: 141-9.
3. Colby T, Tazelaar H, Specks U, DeRemee R. Nasal biopsy in Wegener's Granulomatosis. *Hum Pathol* 1991; 22: 101-4.
4. Westberg G. Vaskulititer i njuren. Tidig upptäckt avgör prognos. *Läkartidningen* 1997; 94: 857-60.
5. Stegeman CA, Cohen Tervaert JW, Kallenberg GM. Co-trimoxazole and Wegener's granulomatosis: more than a coincidence? *Nephrol Dial Transplant* 1997; 12: 652-5.
6. Lockwood CM, Thiru S, Stewart S, Hale G, Isaacs J, Wraight P et al. Treatment of refractory Wegener's granulomatosis with humanized monoclonal antibodies. *QJM* 1996; 89: 903-12.
7. Stegemann C, Cohen Tervaert JW, Sluiter W, Manson W, de Jong P, Kallenberg C. Chronic nasal carriage of *Staphylococcus aureus* in Wegener's granulomatosis identification of a subgroup more prone to relapses. *Ann Intern Med* 1994; 120: 12-7.

Dödsruna ante mortem – utan tårar

Postmodernistisk filosofi

Enligt Nationalencyklopedin har termen postmodernism »som varit i svang sedan 1970-talet en oklar och mångskiftande innebörd» [1]. När den används inom musik, arkitektur, måleri, poesi osv syftar den i allmänhet på en nästan vårdslös stilblandning och en vag förhoppning att slippa alla pretentioner hos den typiska moderna kulturen [2]. Inom filosofin innebär den en reaktion mot upplysningsfilosofins framstegsvärderingar och förhoppningar om att kunna nå en form av sanning.

Företrädare för den »moderna» konsten (tex Matisse, Picasso, De Koonig, Pollock), arkitekturen (Mies van der Rohe, Le Corbusier) och musiken (Schönberg, Berg, Milhaud, Stockhausen) hävdade att den konst de representerade hade nått längre än företrädarnas. Den »postmoderne» konstnären eller musikern blandar stildrag från barocken, klassicismen och modern populärkultur till en helhet där grundstämningen är viktigare än formspråket. Samma pluralistiska formspråk präglar mycket av den postmoderna arkitekturen. De olika formelementen skall vara betydelsebärande snarare än underordnade en funktionell idé.

Eftersom dessa betydelser antagligen är mycket mer uppenbara för den

arkitekturhistoriskt bevandrade än för den som skall bo eller verka i huset är det sällsynt att helhetsintrycket är harmoniskt. Intrycket kan emellertid vara emotionellt starkt, vilket exemplifieras av tonsättaren Alfred Schnittke, som under sovjetstatens repression utvecklade ett mycket personligt om än disparat tonspråk.

Detta eklektiska lånande av bilder och former är också mycket använt inom masskulturen – som därför också kommit att betecknas som postmodernistisk [1, 3]. Berättandet och budskapet i TV-serier som »Twin Peaks» är fragmenterat och inkonsekvent. Rockvideon lånar fritt från alla håll och utan att visa någon vördnadsfull reverens för gamla mästare eller religiösa ikoner. Den starka kommersialismen i dessa produkter gör det emellertid svårt att tillerkänna dess skapare några djupare konstnärliga eller filosofiska motiv.

Postmodernismen har emellertid också filosofiska eller litterära pretentioner. Som grundattityd har den en del positiva drag. Man skulle kunna säga att den antyder ett genuint intresse för andra erfarenheter och attityder. I den meningen att den inte vill förkasta olika möjliga tolkningar och utgångspunkter innebär den en insikt om att »sanning» är ett relativt begrepp [3]. Reaktionen på speciellt politiska rörel-

Man måste ha det intellektuella modet att kunna påpeka att vissa uppfattningar är bättre, troligare eller sannare än andra. Kejsaren är faktiskt *inte* naken!

överlever inte ”verkligheten”

ser som hävdar sig sitta inne med den enda sanna tolkningen av världen gör att den postmodernistiska ansatsen kan verka rimlig. Men den ovilja att sätta sig till doms över andra uppfattningar som karakteriserar postmodernismen kan lätt utvecklas till intellektuell lättja. Den kan tillåta den form av intellektuell låt gå-attityd som vi kallar »new age»: Vad du vill skall vara sant *är* sant.

Jag anser att man måste ha det intellektuella modet att påpeka att vissa uppfattningar är bättre, troligare, sannare (välj vilket ord som helst) än andra – och att grunden till detta är att dessa uppfattningar har visat sig vara inte bara förenliga med en av många observerad verklighet utan också ha förmåga att förutsäga denna verklighets förändringar [4]. Här har de postmodernistiska filosoferna samma fundamentala problem som andra rent idealistiska riktningar från Platon och framåt.

Den andra aspekten på postmodernism man måste vända sig emot är dess tendens till att bara koncentrera sig på det språkliga uttrycket – det blir ett språkligt navelskådande. Denna tendens är speciellt tydlig i den mer litterära variant av postmodernism som utvecklats i Frankrike och fått namnet poststrukturalism och som härleds från Nietzsche och Heidegger – i deras mest oklara ögonblick [3]. Språkliga texter (och allting som sägs eller skrivs är »texter») skall tolkas som sådana och inte i relation till någon verklighet. Språket är det som inte bara konstruerar alla uppfattningar och idéer utan även de subjektiva positioner från vilka dessa uppfattningar och idéer utformas.

Visst har det visat sig fruktbart att som de engelska filosoferna i Wittgensteins efterföljd analysera det språk i vilket filosofiska frågor formuleras. Visst kan det vara riktigt att analysera t ex makthavares språk för att klargöra hur deras uttalanden återspeglar revirhävdande snarare än utsagor om verkligheten. Men att gå så långt som att hävda att endast analysen av texten är meningsfull och totalt bortse ifrån om texten utsäger någonting som ökar förståelsen av vår omvärld – det är att gå på tok för långt.

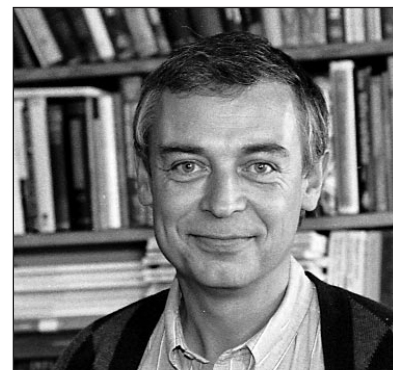
Postmodernismen, speciellt i dess poststrukturalistiska klädnad som odlas

på tidningarnas kultursidor, är ett exempel på hur snett det kan gå om man betraktar människan endast som en kulturvarelse i en kultur helt dominerad av språk. Människan är också – och framför allt – en biologisk varelse. Många av våra uppfattningar om världen beror på att vår hjärna är uppbyggd och fungerar på ett visst sätt.

Konstens möjligheter begränsas av att vi människor bygger upp mentala »bilder» på ett visst sätt, och att dessa bilder begränsas av sättet på vilket vår hjärna är konstruerad. Musiken har likartade begränsningar inbyggda i vår hjärna. Skälet till att vi ser världen som vi gör är att de av våra föregångare som genom årmiljonerna såg världen på samma sätt överlevde. Om deras världsuppfattning inte fungerat hade vi inte funnits här.

Vår språkliga förmåga bygger också på hur vår hjärna fungerar [5]. Vårt språk och de grammatikaliska principer vi använder är i stor utsträckning medfödda. Av detta följer att grunden till vårt språk inte är att vi skall kunna delta i franska litterärt-filosofiska debattprogram i TV utan att vi skall kunna överleva i kontakten med andra människor och i en ofta fientlig omvärld. Vi har vårt språk primärt för att kommunicera, inte för att »dekonstruera» (en ofta använd term bland poststrukturalister). Språket fungerar därför att våra samtalspartner upplever oss och vad vi säger som relativt konstanta. Det fungerar inte primärt för att vi inte menar vad vi säger och därför att vi själva byter egenskaper beroende på vad vi säger – som en av de franska postmodernisterna uppenbarligen hävdar [3].

Precis som våra gener kan mentala idéer och idéfragment fortleva i den kulturella diskursen. Richard Dawkins kallade dem »memer» [6]. Men precis som våra gener överlever endast de memer som ger dem som brukar dem ett överlevnadsvärde. Postmodernismen i dess filosofiska variant synes mig sakna sådant överlevnadsvärde – inte minst därför att den inte tar hänsyn till att vi människor är biologiska varelser som måste överleva. Postmodernismens snara död i konfrontationen med en verklighet till vilken den inte är anpassad är därför förutsägbar. Den behöver inte sörjas.

KRÖNIKÖR

BERTIL FREDHOLM

professor, farmakologiska institutionen, Karolinska institutet, Stockholm. Medicinsk redaktör Läkartidningen.

”Skälet till att vi ser världen som vi gör är att de av våra föregångare som genom årmiljonerna såg världen på samma sätt överlevde. Om deras världsuppfattning inte fungerat hade vi inte funnits här”

Referenser

1. Nationalencyklopedin. Höganäs: Bra böcker 1994; band 15, s 241.
2. The Oxford Companion to Philosophy. Ted Honderich, ed. Oxford: University Press 1995, s 582.
3. Bertens H. Postmodernism: the Enlightenment continued. European Review 1998; 6: 35-43.
4. Sagan S. The Demon-haunted world. New York: Random House, 1995: 457.
5. Pinker S. The Language instinct. New York: Morrow, 1994: 494.
6. Dawkins R. The Selfish gene. London: Granada, 1978: 224.